

УДК 005.5:336.71

Моїсеєнко Дар'я Олександрівна, спеціаліст, Тел. +38-093-43-73-904. E-mail: daria_moiseienko@mail.ru
Шевченко Віта Андріївна, спеціаліст, Тел. +38-093-64-50-599. E-mail: vita.konfetk@mail.ru
 Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків, Україна. Вул. Сумська, 40, м. Харків, Україна, 61002.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТА ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ

Обґрунтовано теоретичні засади управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку. Визначено сутність управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку, обґрунтовано відповідний інструментарій. Узагальнено принципи управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку. Проаналізовано проблеми в управлінні фінансовою стійкістю та банківською ліквідністю та запропоновано можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: фінансова стійкість, ліквідність, банк, управління фінансовою стійкістю та ліквідністю, інструментарій управління, принципи.

Моїсеєнко Дар'я Александровна, специалист, Тел. +38-093-43-73-904. E-mail: daria_moiseienko@mail.ru
Шевченко Вита Андреевна, специалист, Тел. +38-093-64-50-599. E-mail: vita.konfetk@mail.ru
 Харьковский национальный университет строительства и архитектуры, г. Харьков, Украина. Ул. Сумская, 40, г. Харьков, Украина, 61002.

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ СТОЙКОСТЬЮ И ЛИКВИДНОСТЬЮ БАНКА

Обоснованы теоретические основы управления финансовой устойчивостью и ликвидностью банка. Определена сущность управления финансовой устойчивостью и ликвидностью банка, обоснован соответствующий инструментарий. Обобщены принципы управления финансовой устойчивостью и ликвидностью банка. Проанализированы проблемы в управлении финансовой устойчивостью и банковской ликвидностью и предложены возможные пути их решения.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, ликвидность, банк, управление финансовой устойчивостью и ликвидностью, инструментарий управления, принципы.

Moiseienko Daria Alexandrovna, SP, Tel. +38-093-43-73-904. E-mail: daria_moiseienko@mail.ru
Shevchenko Vita Andreevna, SP, Tel. +38-093-64-50-599. E-mail: vita.konfetk@mail.ru
 Kharkiv national university of construction and architecture, Kharkiv, Ukraine. Str.Sumska, 40, Kharkiv, Ukraine, 61002

MANAGEMENT OF FINANCIAL STABILITY AND LIQUIDITY OF THE BANK

Theoretical bases of management of financial stability and liquidity of the bank are investigated. The essence of management of financial stability and bank liquidity is determined as an inalienable constituent of its continuous and daily activities, on which depends not only the profitability and financial stability as a whole, but the bank's ability to function in particular. In the article appropriate toolkit of management of financial stability and liquidity founded, namely: methods of evaluating the need for liquid funds (funds structuring method, the method of liquidity, cash flow method) and liquidity management strategy (strategy transformation assets, borrowing strategy, the strategy of sustainable management). Principles of management of financial stability and liquidity of the bank are generalized, including the most important are: the principle of unity, the principle of comprehensiveness, the principle of interconnectedness and interdependence, the principle of flexibility. Problems in the management of financial stability and bank liquidity are identified and analyzed: the imbalance of active and passive operations in terms, insufficient capitalization of Ukrainian banks and inadequate policy of banking assets, low quality assets of domestic banks, timely and adequate assessment of the variability of the liquidity of the market position of the bank, uncertainty concerning of payments at a time and so on. To solve them in the article appropriate recommendations are proposed.

Keywords: financial stability, liquidity, bank, management of financial stability and liquidity, management instrumentation, principles.

Вступ

У сучасних умовах фінансово-економічної та політичної нестабільності посилюються питання забезпечення фінансової стійкості та підтримання ліквідності українських банків. Саме банкам належить пріоритетна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання та в спрямуванні необхідних обсягів грошових надходжень у найприбутковіші галузі економіки. Але погіршення економічної ситуації в Україні, суттєве падіння курсу національної валюти, зниження рівня довіри населення до банків підтверджують наявність серйозних проблем у банківській сфері. Враховуючи той факт, що головною умовою ефективного функціонування банків є забезпечення мінімального ризику

та високого рівня надійності здійснюваних операцій, аспекти управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банків є своєчасними та актуальними.

Дослідженню питань управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку присвячені праці таких сучасних зарубіжних та вітчизняних вчених, як: В. Вітлінський [1], Л. Галяєва [2], А. Герасимович [3], А. Граділь [4], О. Дзюблюк [5], В. Коваленко [6], О. Колодізєв [7], В. Кочетков [8], І. Сало [9], В. Стельмах [10], Н. Хіміч [11] та інші. Але незважаючи на такий великий інтерес науковців до проблеми управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку, спостерігається відсутність єдиного методичного базису.

Тому **метою** дослідження є теоретичне обґрунтування сутності та особливостей управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: 1) визначити сутність категорій «фінансова стійкість» та «ліквідність»; 2) обґрунтувати особливості управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку; 3) виявити існуючі проблеми управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку та запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Основна частина

Аналіз науково-теоретичної літератури дозволяє акцентувати увагу на неоднозначності підходів до визначення поняття як «фінансова стійкість», так і «ліквідність». Узагальнення проаналізованих визначень поняття «фінансова стійкість» дозволяє виділити декілька підходів до її розуміння. Так, фінансову стійкість розглядають як:

- 1) відповідність сукупності критеріальних значень певних фінансових показників (О. Заруба [13], С. Святко та Р. Міллер [14], В. Вітлінський та О. Пернарівський [1]);
- 2) динамічну категорію «системи трансформації ресурсів та ризиків» (В. Кочетков [8], Є. Склеповий [15], Н. Шелудько [16]);
- 3) складову загальної стійкості банку (Ю. Маслюченков [17], Р. Шіллер [18]);
- 4) ліквідність і платоспроможність (В. Вітлінський та О. Пернарівський [1]);
- 5) прибутковість (Л. Белих [19], В. Пантелеєв та С. Халява [20]).

Таким чином, проведене дослідження категорії «фінансова стійкість» банку дозволяє визначити її як якісну характеристику його фінансового стану, котрий характеризується збалансованістю, достатністю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умови підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків.

Що стосується категорії «ліквідність», то Л. Тепман розглядає її як запас та розуміє можливість використовувати всі активи в якості наявних коштів або швидко перетворювати їх в такі [11, с. 222]. Натомість А. Граділь [4, с. 17] визначає ліквідність як здатність комерційного банку забезпечувати своєчасне, і в повному обсязі виконання в грошовій формі своїх зобов'язань по пасиву. Отже, важливою умовою забезпечення ліквідності банку є спроможність виконувати платежі в необхідних обсягах та в належні терміни.

Управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку представляє собою невід'ємну складову його безперервної та щоденної діяльності, від якої залежить не лише прибутковість та фінансова стабільність в цілому, а й здатність банку функціонувати зокрема. Окрім цього, управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку передбачає об'єктивне визначення їх поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли б забезпеченню фінансової стійкості та ліквідності [5, с. 44]. При цьому, головною метою управління фінансовою стійкістю та банківською ліквідністю є забезпечення надійності банку, тобто гарантування достатнього рівня ліквідності для безперебійного задоволення зобов'язань перед клієнтами, збереження довіри клієнтів. Для досягнення зазначеної мети банк може використовувати певний інструментарій управління ліквідністю, а саме [3 – 5; 10; 21]: 1) стратегії управління ліквідністю (стратегія трансформації активів, стратегія запозичення, стратегія збалансованого управління); 2) методи оцінювання потреби в ліквідних коштах (метод структурування фондів, метод показників ліквідності; метод грошових потоків).

Слід зазначити, що процес управління фінансовою стійкістю банку, повністю залежить

від управління активами і пасивами і націлений на залучення максимально допустимого обсягу ресурсів (як власних, так і позикових) та їх розміщення в максимально дохідні активи, що володіють заданим рівнем ліквідності та мають обмежений рівень ризику. При цьому для забезпечення фінансової стійкості банку необхідно максимізувати поточну вартість активів і оптимізувати кінцеві фінансові результати. Управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку передбачає реалізацію наступних функціональних процесів:

- планування – визначає необхідність постановки цілей, обґрунтування тактики і стратегії досягнення основної мети, а саме забезпечення фінансової стійкості банку та гарантування ліквідності);

- аналіз – дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки різних аспектів діяльності банку, саме за його допомогою можна швидко розрахувати показники, що визначають рівень фінансової стійкості та ліквідності;

- оцінка та регулювання – здійснюється за допомогою комплексу прийомів та методик;

- контроль – полягає у перевірці відповідності отриманих результатів запланованим показникам, оптимальні значення яких сприяють підвищенню рівня фінансової стійкості банку та забезпечення його ліквідності.

Важливою умовою ефективного управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банків є дотримання певного комплексу принципів (рис. 1).

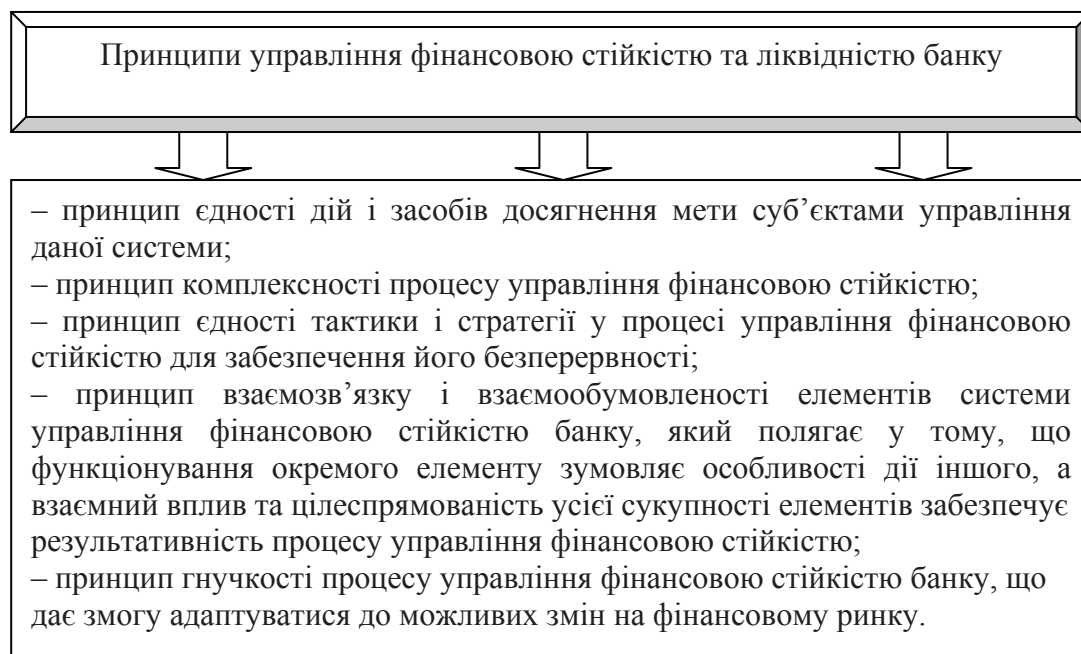

Рис. 1. Принципи управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку [6 – 8]

Необхідно акцентувати увагу, що при управлінні фінансовою стійкістю та ліквідністю банки стикаються з низкою проблем (табл. 1).

Висновок

Таким чином, фінансова стійкість та банківська ліквідність займає важливе місце у діяльності банку. Тому врахування проблемних питань та шляхів їх вирішення щодо управління фінансовою стійкістю та ліквідністю, реалізація на практиці представлених функціональних процесів та відповідного інструментарію, дотримання зазначених принципів дозволить забезпечити платоспроможність, стабільність та високу ефективність діяльності банку. Збалансована політика банку з управління фінансовою стійкістю та ліквідністю гарантуватиме гнучке поєднання максимізації прибутковості з обов'язковим додержанням норм ліквідності.

Таблиця 1

Проблеми управління фінансовою стійкістю та ліквідністю банку та шляхи їх вирішення (сформовано за [2; 21–24])

Проблеми в управлінні фінансовою стійкістю та ліквідністю банку	Можливі шляхи вирішення проблем
1. Незбалансованість активно-пасивних операцій за термінами	Детальне планування платіжного обороту готівкових та безготівкових коштів, узгодженню платежів за обсягами і термінами.
2. Низька якість активів вітчизняних банків	Комплексне збалансоване управління активами та пасивами.
3. Недостатній рівень капіталізації українських банків та неадекватна політика управління банківськими активами	Стимулювання притоку капіталів у банки за рахунок активного залучення коштів акціонерів, залучення нових акціонерів, у тому числі портфельних інвесторів; публічне розміщення акцій на відкритому фінансовому ринку, що дозволить підвищити банкам свою інвестиційну привабливість; стимулювання залучення власного банківського прибутку для інвестицій у капітал; розвиток субординованого боргу.
4. Своєчасна і адекватна оцінка мінливості рівня ліквідності ринку	Для оцінки та зниження ризику ліквідності необхідні чітко розроблені програми виходу з кризових ситуацій; різноманітні механізми поліпшення стану активів, пасивів, залучення додаткових інвестицій; проведення GAP-аналізу для оцінки ризику невідповідності активів та пасивів за строками, а також оцінки процентного ризику та визначення чутливості активів і пасивів до зміни ринкових ставок.
5. Невизначеність позиції банку стосовно проведених платежів в кожен момент часу	Мобілізація коштів для запобігання затримок платежів, а саме ведення переговорів з клієнтами банку про зміну термінів проведення платежів, пролонгації строкових договорів.

Список використаної літератури:

1. Вітлінський В., Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку / В. Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2000. – № 6. – С. 48–51.
2. Галяева Л. Е. Інновації в системі управління ліквідністю кредитних організацій / Л. Е. Галяева // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 1. – С. 209–217.
3. Герасимович А. М. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку / А. М. Герасимович // Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана. – 2011. – № 1. – С. 17–26.
4. Граділь А. Підвищення рівня ліквідності комерційного банку шляхом управління залишками грошових коштів на рахунках клієнтів / А. Граділь // Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 17–21.
5. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. – 2009. – 316 с.
6. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія / В. В. Коваленко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
7. Колодізев О. М. Фінансовий менеджмент у банках: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері : навч. посіб. / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова, І. О. Губарева. – Х. : Інжек, 2004. – 405 с.
8. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах : [монографія] / В. М. Кочетков. — К. : Вид-во Європейського університету, 2003. – 300 с.
9. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : Університетська книга, 2007. – 313 с.
10. Стельмах В. С. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання та нагляду/ В. С. Стельмах, В. І. Міщенко, В. В. Крилова та ін.: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 11 – К. : Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 220 с.
11. Тэпман Л. Н. Риски в экономике: учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. В.А. Швандара. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 380 с.

12. Хіміч Н. О. Управління ліквідністю комерційних банків України в умовах нестабільності фінансових ринків / Н. О.Хіміч // Регіональна економіка, 2008. – № 3. – С.76–83.
13. Заруба О. Д. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення / О. Д. Заруба, Р. І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 7. – С. 33–36.
14. Святко С. А. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту / С. А. Святко, Р. І. Міллер // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 48–54.
15. Склеповий Є. В. Складові стійкості комерційного банку / Є. В. Склеповий // Банківська справа. – 2002. – № 5. – С. 138–142.
16. Шелудько Н. М. Фінансова стійкість комерційних банків та механізм її забезпечення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Н. М. Шелудько. – К., 2000. – 18 с.
17. Маслюченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке: технология финансового менеджмента клиента / Ю. С. Маслюченков. – М. : Перспектива, 1997. – 214 с.
18. Шиллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного та шляхи її зміцнення / Р. І. Шиллер. – К. : Наук. думка, 1998. – 158 с.
19. Белых Л. П. Устойчивость коммерческих банков. Как банкам избежать банкротства / Л. П. Белых. – М. : Банки и биржи, 1996. – 192 с.
20. Пантелеев В. П. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання / В. П. Пантелеев, С. П. Халява // Банківська справа. – 1996. – № 1. – С. 32–39.
21. Банковская система в современной экономике : монография ; под ред. О. И. Лаврушина. – М.: КНОРУС, 2013. – 800 с.
22. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку / Л.О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
23. Довгань Ж. М. Економічні фактори порушення фінансової стійкості банківських установ / Ж. М. Довгань // Вісник Криворізького економічного інституту КНУ– 2013. – № 1. – С. 36–42.
24. Schinasi G.J. Safeguarding financial stability: theory and practice / G. J. Schinasi. – Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2005. – 60 p.

References:

1. Vitlins`ky`j V., Pernarivs`ky`j, O. (2000), «Financial sustainability as a system characteristic of commercial bank» [Finansova stijkist` yak sy`stemna xaraktery`sty`ka komercijnogo banku], *Banking.*, No. 6, P. 48–51.
2. Galyaeva L.E. (2013), «Innovations in the liquidity management of credit institutions» [Y`nnovacy`y` v sy`steme upravleny`ya ly`kvy`dnost`yu kredy`tnyx organy`zacy`j], *Marketing and management innovation*, No. 1, P. 209–217.
3. Gerasy`movy`ch A. M. (2011), «Liquidity coefficient analysis bank balance» [Koefficiyentny`j analiz likvidnosti balansu banku], *Bulletin CE Vadym Hetman Kyiv National Economic University*, No. 1, P. 17–26.
4. Gradil` A. (2002), «Increased liquidity of commercial banks by managing cash balances in the accounts of clients» [Pidvy`shhennya rivnya likvidnosti komercijnogo banku shlyaxom upravlinnya zaly`shkamy` groshovy`x koshtiv na raxunkax kliyentiv], *Banking*, No. 1, P. 17–21.
5. Dzyublyuk O.V., My`xajlyuk R. V. (2009), Financial stability of banks as a basis for the effective functioning of the credit system: Monograph [Finansova stijkist` bankiv yak osnova efekty`vnogo funkcionuvannya kredy`tnoi sy`stemy` : monografiya], 316 p.
6. Kovalenko V. V. (2010), Strategic Management financial stability of the banking system: methodology and practice: monograph [Strategichne upravlinnya finansovoyu stijkisty` bankivs`koyi sy`stemy` : metodologiya i prakty`ka: monografiya]. DVNZ «UABS NBU», Sumy`, 228 p.
7. Kolodizyev O. M., Chmutova I. M, Gubareva I. O. (2004), Financial management in banks: conceptual framework, methodology of decision-making in banking: teach. Guidances [Finansovy`j menedzhment u bankax: konceptual`ni zasady`, metodologiya pry`jnyattya rishen` u bankivs`kij sferi : navch. posib.], INZHEK, Kharkiv, 405 p.
8. Kochetkov V. M. (2003), Management organization financial stability of the bank in market conditions: monograph [Organizaciya upravlinnya finansovoyu stijkisty` banku v ry`nkovy`x umovax : monografiya], Izd European University, K, 300 p.
9. Salo I.V. Crickley A. (2007), Bank Financial Management: Training. guidances. [Finansovy`j menedzhment banku : navch. posib.], University Book, Sumy`, 313 p.
10. Stelmach V. S, Mishchenko V. I., Krylov V.V. (2008), Bank's liquidity issues: governance and world experience of regulation and supervision [Likvidnist` banku: okremi aspekty` upravlinnya ta svitovy`j dosvid reguluyuvannya ta naglyadu], National Bank of Ukraine. Scientific Research Center, K, Vol. 11, 220 p.
11. Тэпман L.N. (2002), Risks in the economy [Ry`sky` v `ekonomy`ke], UNITY-DANA, Moscow, 380 p.
12. Khimich, N.A. (2008), «Liquidity management of commercial banks in Ukraine in an unstable financial markets» [Upravlinnya likvidnistyu komercijny`x bankiv Ukrayiny` v umovax nestabil`nosti finansovy`x ry`nkiv], *Regional Economics*, No. 3, P. 76–83.
13. Zaruba O. D., Schiller R.I. (1997), «Financial stability of commercial banks: how to determine» [Finansova stijkist` komercijnogo banku: sposoby` vy`znachennya], *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, No. 7, P. 33–36.

14. Svyatko S. A., Miller R. I. (2011), «Analysis and assessment of financial stability of the bank as a necessary condition for Effective Banking Management» [Analiz i ocinka finansovoyi stijkosti banku yak neobxidna umova efekty`vnoho bankivs`kogo menedzhmentu], *Finance of Ukraine*, No. 8, P. 48–54.
15. Sklepovoy E.V. (2002), «Components stability of commercial banks» [Skladovi stijkosti komercijnogo banku / Ye. V. Sklepovy`j], *Banking*, No. 5, P. 138–142.
16. Sheludko N. M. (2000), «Financial stability of commercial banks and the mechanism of its software: Abstract. Thesis. for obtaining sciences. degree candidate. econ. sciences specials [Finansova stijkist` komercijny`x bankiv ta mexanizm yiyi zabezpechennya : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ekon. nauk : specz.], K., 18 p.
17. Maslencenkov S. (1997), Management in Commercial Bank: Technology Finance Management client [Fy`nansovyj menedzhment v kommercheskom banke: texnologiy`ya fy`nansovogo menedzhmenta kly`enta], Prospect, Moscow, 214 p.
18. Schiller R. I. (1998) Financial sustainability of commercial and ways of strengthening [Finansova stijkist` komercijnogo ta shlyaxy` yiyi zmiczennya], Science. Thought, K., 158 p.
19. Belych L. P. (1996). Stability of commercial banks. As banks avoided bankruptcy [Ustojchy`vost` kommerchesky`x bankov. Kak bankam y`zbezhat` bankrotstva], Banks and exchanges, Moscow, 192 p.
20. Panteleyeva V. P., Xalyava S. P. (1996), «Commercial Bank Financial sustainability: the problem of regulation» [Finansova stijkist` komercijnogo banku: problemy` regulyvannya], *Banking*, No. 1, P. 32–39.
21. Lavrushin O. I. (2013) The banking system in the modern economy: monograph [Bankovskaya sy`stema v sovremennoj ekonomy`ke : monografy`ya], KNORUS, Moscow, 800 p.
22. Primostka L. O. (2004), Finansovy management at the bank : 2-n view., Ext. i pererob. [Finansovy`j menedzhment u banku : 2-ge vy`d., dop. i pererob.], KNEU, K, 468 p.
23. Dougan J. M. (2013), «Economic factors violation of financial stability of banks» [Ekonomichni faktory` porushennya finansovoyi stijkosti bankivs`ky`x ustanov], *Bulletin of Krivoy Rog Economic Institute KNU*, No. 1, P. 36–42.
24. Schinasi G.J. (2005), Safeguarding financial stability: theory and practice, International Monetary Fund, Washington, 60 p.

Поступила в редакцию 25.05 2015 г.